

DÓBÉK ÁGNES

Az egri szeminárium tankönyvei (1754–1761)*

Barkóczy Ferenc egri püspök a bécsi szeminárium 1752–53. évi reformja hatására átalakította a szemináriumi oktatást Egerben. A korszerűsítést azzal kezdte, hogy 1750-ben a filozófiai, 1754-ben a teológiai tanulmányok oktatását kivette a jezsuiták kezéből, és saját világi papjaira bízta. Két kanonokját, Gusztinyi Jánost és Richwaldszky Györgyöt kérte fel, hogy dolgozzanak ki egy új nevelési és tanítási rendszert. Ebben az évben, 1754-ben értesítette a jezsuita tartományfőnököt arról, hogy nem tart igényt szolgálataikra. Majd bevezette az új hittudományi iskolai tantervet, a „Reformatio Scholae Episcopalis Agriensis”-t, amelynek lényege a négy évfolyamú képzésre való áttérés.¹

Az oktatási reform háttere

A tanulmány első része azt tekinti át, hogy milyen, elsősorban külföldről érkező hatások ösztönözték Barkóczyt a papképzés, a hitoktatás, ezzel párhuzamosan a hívők lelki nevelésének reformjára.

A papnövendékek megfelelő színvonalú oktatásának fontossága a század nagyhatású teológusainak írásaiban is helyet kapott. A pápák támogatták az egyetemek alapítását. Barkóczy mind kultúrapártoló, mind egyházkormányzati tevékenységére nagy hatással volt az a műveltség, amelyet római tanulóévei alatt ismert meg. XIII. Benedek és XII. Kelemen pápasága alatt, 1729–1733 között tanult Rómában.

Az 1725-ös római zsinaton, amelyet XIII. Benedek hívott össze, a trienti zsinat szellemében olyan kérdéseket vitattak meg, mint a püspökök kötelességei, a hitoktatás fontossága, az adományok szétosztása a nép körében. XII. Kelemen több

---

* A tanulmány az „Irodalmi nyilvánosság a polgárosodó Nyugat-Magyarországon, 1770–1820” c. MTA Lendület pályázat keretében készült.

¹ Barkóczy életéről és az oktatást megújító tevékenységéről lásd: MESZLÉNYI Antal, *A magyar hercegprímások arcképcsarnoka, 1707–1945*, Bp., Szent István Társulat, 1970, 99–121; DÓKA Klára, *Barkóczy Ferenc = Esztergomi érsekek 1001–2003*, szerk. BEKE Margit, Bp., Szent István Társulat, 2003, 341–347; BITSKEY István, *Püspökök, írók, könyvtárak: Egri főpapok irodalmi mecenatúrája a barokk korban*, Eger, Heves Múzeumi Szervezet, 1997, 106–108.

európai katolikus egyetem alapítólevelét állította ki, valamint megnyitotta a Capitoliumi múzeumokat a nyilvánosság előtt.² Utóda, XIV. Benedek 1740-től római pápa, sok gondot fordított az egyetemi képzés korszerűsítésére, a természettudományok magas szintű oktatásának bevezetésére. Saját magánkönyvtárát megnyitotta a nyilvánosság számára.³ Barkóczy római ágenseivel való levelezése során az ő tevékenységéről is értesült.⁴

XIV. Benedek barátja, pártfogója volt Lodovico Antonio Muratorinak, aki a 18. század második felének egyik legmeghatározóbb teológusa és gondolkodója. Művei jelen voltak Barkóczy környezetében is. Barkóczy érsek hagyatéki jegyzékében számba vett könyvei között több Muratori-kötet található.⁵ A latin nyelvűek között ott van a *Della carità cristiana* latin fordítása, a *De charitate christiana*, amely két példányban is be van jegyezve a következő címeikkel: *Muratorii de charitate Christiana latinus. 1 vol.*; *Muratorius de Charitate Christiana in 4to. 1 vol.* Ez bizonyosan Schupanzig András szepesi, majd 1740-től pozsonyi kanonok fordítása, amely 1763-ban jelent meg az esztergomi nyomdában Barkóczy támogatásával, akihez a kiadás ajánlólevele szól.⁶ A másik latin nyelvű mű a *Della regolata divozion de' cristiani* latin nyelvű fordítása, amely *De recta hominis christiani devotione [...]* címmel került ki a nyomdából. A latin nyelvű művek példánya nem maradt fenn az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban, ahova Barkóczy hajdani könyvtárának állománya került. Azonban az olasz nyelvű műveket ma is kézbe vehetjük. Megtaláljuk a korábban említett *Della*

² Gaetano MORONI, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica da S. Pietro sino ai nostri giorni*, VII, Venezia, Tipografia Emiliana, 72–80.

³ Mario ROSA, *Benedetto IV = Enciclopedia dei Papi*, III, Roma, Istituto dell'Enciclopedia Italiana, 2000, 446–461.

⁴ Barkóczy az ismert források alapján Paolo Bernardo Giordanival római ágenssel és Guerrieri Bonfigli jezsuitával váltott leveleket római ügyekről. L.: DÓBÉK Ágnes, *Levelek Rómából – Adalékok Barkóczy Ferenc és a Collegium Germanicum–Hungaricum kapcsolatának történetéhez = Lelkiség és irodalom: Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*, szerk. BAJÁKI Rita, BÁTHORY Orsolya, BOGÁR Judit, DÉRI Eszter, KÓNYA Franciska, MACZÁK Ibolya, SZÁDOCZKI Vera, Bp., MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2017 (Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok 17), 144–147.

⁵ Barkóczy hagyatéki lajstroma az esztergomi Prímási Levéltárban (a továbbiakban: PLtar) található: Archivum Saeculare I, Acta Radicalia et Protocollaria 69. = *Protocollum testamenti [...] Barkóczy*. A kötet számozatlan oldalakból áll. Ennek az utolsó negyedében álló fejezet-cím: „Descriptio et inventarium bibliothecae Archiepiscopalis Poseniensis suburbanae.” Utána hosszan, tételeken sorolja a könyvek címeit.

⁶ *De charitate christiana, prout fertur in proximum tractatus moralis, ex italico sermone in latinum versus ab Andrea Friderico Schupanzigh, Strigonii, Typis Francisci Antonii Royer, 1763.*

*pubblica felicitatè*⁷, valamint a *Della regolata divozion de' cristiani* eredetileg olasz nyelven megjelent első, 1747-es kiadását.⁸ Schupanzig fordításának támogatásán kívül másik Muratori-fordítás megjelenésénél is felvetődött Barkóczy mecénássága.⁹

Muratori fő eszméi egy Istenhez közelebb, gyakorlati vallásosság megélése, a kegyesség eszméje, a szegények segítése, az egyházi pompa elvetése. 1723-ban, Modenában megjelent *Della carità cristiana* című művében a papképzés fontosságáról, annak megreformálásáról is értekezik. Muratorit a mű megírására a modenai S. Maria della Pomposa egyházkerület plébánosaként szerzett tapasztalatai ösztönözték. 1716–1733 között szolgált a templomban, amely a város legszegényebb kerületéhez tartozott.¹⁰ A *Della carità cristiana* ennek a környezetnek a hatására született, így főbb témái a jócselekedetekre való ösztönzés, a szegények, a papok és az egyház segítése. Ebből a tapasztalatból született az a gondolat, hogy aki jó szándékkal, igaz lélekkel lett pap, az éjjel nappal elmélkedik és tanul, műveltnek kell lennie, nehogy azt sugallja a híveknek, hogy az adományokat hiába adták. A mű XX. fejezetét szenteli az oktatás és a papképzés fontosságának. Ennek fő gondolatai a következők: egy ország vezetőit a türelem, az igazságosság, a tudomány és a kegyesség kell hogy vezéreljék. A „közboldogság eléréséhez még hozzájárulnak a megfelelően képzett, tudományokban jártas bírók és orvosok. Egy ilyen, megfelelő

---

⁷ Lodovico Antonio MURATORI, *Della pubblica felicità: oggetto de' buoni principi, trattato di Lodovico Antonio Muratori, bibliotecario del serenissimo signor duca di Modena*, in Lucca, [s. n.], 1749. Leleőhelye: Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár (a továbbiakban: FK), +BV2420.

⁸ UÓ, *Della regolata divozion de' Cristiani trattato di Lamindo Pritanio all'altessza sereniss. di Maria Anna del sac. rom. imperio principessa di Liechtenstein [...]*, Venezia, Giambattista Albrizzi, 1747. Leleőhelye: Esztergom, FK +BV2423.

⁹ Muratori *Della regolata divozion de' Cristiani* című művének magyar fordítása 1763-ban jelent meg Egerben. A fordító Séllyei Nagy Ignác. A magyar változat címe a következő: *Laminus Britaniusnak, avagy Muratorius Lajos Antalnak [...] a keresztény embernek valóságos áhítatosságáról költt munkája: Melly először olaszból deákra fordítottatott Lamé Bernard által; most pedig magyar nyelven ki-botsáttatott*. Megoszlottak a vélemények arról, hogy ez a kiadás Barkóczy személyéhez kapcsolódik-e. Szauder József és Bitskey István úgy tartották, hogy a *De charitate Christiana*hoz hasonlóan ennek a műnek a megjelenését is Barkóczy támogatta. L.: SZAUDER József, *L. A. Muratori két erkölestani műve a XVIII. századi Magyarországon*, Irodalomtörténeti Közlemények, 1973, 171–179; KÓKAY György, *Muratori és Magyarország: Muratori műveinek hazai elterjedése a 18. században*, Magyar Könyvszemle, 114/3, 1998, 193–206; UÓ, *Muratori és Révai Miklós*, Vigilia, 1992, 583–586; UÓ, *Bessenyei és Muratori = A szét-szört rendszer: Tanulmányok Bessenyei György életművéről*, szerk. CSORBA Sándor, MARGÓCSY Klára, Nyíregyháza, Bessenyei György Könyvkiadó, 1998, 36–43.

¹⁰ *Dizionario biografico degli Italiani*, cura di Girolamo IMBRUGLIA, vol. 77, Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 2012, 443–452.

oktatáson alapuló társadalom érheti el a Muratori által gyakran emlegetett „közbol-
dagságot”.¹¹

*A Della carità cristiana*ban hosszan értekezik arról, hogy az egyháznak a tudomá-
nyok tudományát, a teológiát kell előremozdítani, segítő kezet nyújtani a tehetséges
oktatóknak és diákoknak, közülük is leginkább azoknak, akik akadályozva vannak a
pénzbeli források, vagy a megfelelő tanítók hiánya miatt. Hangsúlyozza, hogy Isten
egyháza az igazságon és a szentségen kell hogy alapuljon. Így szükség van a tanult
papokra, akik elmagyarázzák az igazságot a tudatlanoknak és a népet erényekre
tanítják. Muratori kiemeli, hogy javítani kell a szentírás-magyarázat oktatását.¹² A
templomok díszítése, a pompás körmenetek helyett a papnevelő szemináriumok
alapítására és a meglévők fejlesztésére kell áldozni. A hívők lelki életére is nagy
hatást gyakorol, ha megfelelően képzett papok tanítják őket. A trienti zsinat már
kimondta, hogy minden egyházmegyében kell lennie egy jól szervezett szeminári-
umnak, ahol a zsinaton jóváhagyott határozatok alapján folyik az oktatás.¹³

Barkóczy az oktatás területén kezdeményezett reformjai megfelelnek Muratori
elképzeléseinek. Azzal, hogy kivette a papnevelést a jezsuiták kezéből, valamint a
természettudományokra nagy hangsúlyt fektető tanrendet szeretett volna bevezet-
ni, a korábbi gyakorlathoz képest teljesen eltérő utakat nyitott meg.

A reformok méltatása

Több Barkóczyhoz címzett ajánlásban, beszédben kiemelik, méltatják az egri sze-
mináriumot érintő intézkedéseit. Kollarics Joakim *Philotea*-fordítása 1764-ben jelent
meg Nagyszombatban. Kollarics négy pontban foglalja össze, miért ajánlotta Bar-
kóczynak a munkát, miért remélte éppen tőle a támogatást a nyomtatás költségei-
hez. A harmadik pontban egri püspökként elért érdemeire hivatkozik, a teológiai
iskola 1754-es alapítását hangsúlyozza:

Hogy az egész magyar és külső országok álmélkodására te egy véghez vitted
azt az egri püspökségben, [...] amiben már régen apostoli királyink, mind
hazánk fő pásztori izzadoztak. Tudniillik, hogy az egyházi renden lévő sze-
mélyek a fő fő tudományokban nagyobb előmenetelt tehetnének. Te, mon-

¹¹ Lodovico Antonio MURATORI, *Della carità Cristiana in quanto essa è amore dell' prossimo, trat-
tato morale [...]*, Modena, Bartolomeo Soliani, 1723, 209–214.

¹² *Uo.*, 78–79.

¹³ MOLNÁR Antal, *A trienti zsinat (1545–1563) = A kora újkor története*, szerk. POÓR János,
Bp., Osiris, 2009, 219.

dok azt dücsőségesen a lateránomi, tridentomi, és mediolánomi szent gyűlekezetek végzése szerint véghez vitted, midőn felső Magyarországnak végvárosában, Egerben 1754. esztendőben a legfőbb tudománynak, a szent teológiának iskoláját terhes költséggel felállítottad, s az alattad lévő egyházi rendbéliekből négy bölcs tanítót rendeltél az ifjabbak tanítására.¹⁴

Egyik kanonokja, Gusztinyi János az *Üdvösség mannája* című műve 1759-ben jelent meg az egri nyomdában. Az ajánlólevél Barkóczyhoz szól, ebben három jeles eredményt sorol fel, amelyet Eger Barkóczynek köszönhet. Harmadikként az egri iskolák tanrendjének reformját említi:

Midőn már Exczellenciád által tetemes előmenetellel az egyházi rend nyilván tanítja a teológiát, az Istenről való tudományoknak mélységes titkait. Tanítja a teljes Szentírásnak magyarázatját, tanítja a zsidó nyelvet, a philosophiát, mathesist, a természeti bölcsességeknek mivoltát, s. a. t. Ezek az Isten s emberek előtt mely kedvesek, dicsőségesek, és hasznosak.¹⁵

Felsorolása Barkóczy minden fontos oktatási reformját említi, amelyeket az egyházmegye iskoláiban kezdeményezett.

Barkóczy 1754-es tanévnyitó beszéde

Barkóczy püspök 1754. november 5-én mondott tanévnyitó beszédében beszámolt a változásokról, sőt, azt is bejelentette, hogy szándékában áll a teológia és jog mellett a bölcsészeti kurzus bevezetése, „és az így kialakított püspöki iskolát a nyilvános egyetem (publica universitas) rangjára” kívánja emelni.¹⁶

A beszéd első része a következő, a *Timóteusnak írt első levél*ből való idézetten alapul: „Amíg odajutok, legyen gondod a felolvasásra, a buzdításra és a tanításra.” (1Tim 4,13) Majd a hazai papképzés történetének főbb állomásait mondja el. Kiemeli Pázmány Péter nagyságát, aki Bécsben a Pázmáneum, Nagyszombatban az Adalbertinum kollégiumot, majd az egyetemet alapította meg. Az ő művét folytat-

---

¹⁴ KOLLARICS Joakim, *Philothea, az-az ájtatos életre vezérlő út melyet Szzelei Szent Ferentz [...] frantzia nyelven meg-írt, nyomtatásban-is ki-botsátott; most pedig magyar nyelvre fordított T. P. Kollárics Joakim [...]*, Nagy-Szombatban, a' Jesus Társasága Akadémiai Collegiumának betőivel, 1764, b2–b3. Az ajánlólevélből idézett szöveget a mai helyesírás szerint közlöm.

¹⁵ GUSZTINYI János, *Üdvösség mannája az az: Az Úr Jésum tulajdon szent testének és vérenek sacramentoma*, Eger, Bauer, 1759.

¹⁶ BARKÓCZY Franciscus, *Sermo [...] quem ad frequentem suae diocesis clerum habuit [...] quando auspiciatus est studium theologicum [...]*, Budae, Landerer, 1754. Lelőhelye: OSZK 814.804.

ták Lippay és Szelepcsényi prímások. A beszédben saját elődeiként nevezi meg Kisdy Benedeket, a kassai szeminárium alapítóját és Telekessy István egri püspököt, aki az egri papnevelő intézetet hozta létre. A kassai Kisdy-szemináriumot egyesítette az egrivel és annak 26 növendékét átvitte Egerbe. Végül elmondja, hogy az oktatást a legjobban képzett papokkal folytatja. A főbb tárgyak: dogmatikus és skolasztikus teológia, kánonjog, egyháztörténet, retorika, ékesszólás.

Az egri szeminárium tanulmányi tervezete

Fináczy Ernő egy jelentés alapján mutatta be a bécsi egyetem teológiai karának tanulmányi felépítését annak 1752-es újjászervezése után.¹⁷ A négyéves teológiai tanfolyam tárgyai: *theologia scholastico-dogmatica*, vagyis ágazatos hittan, amelyet részben Prileszky János, részben Schmitth Miklós műve alapján tanítottak igen nagy óraszámban. A bécsi reform ezt a tárgyat két részre osztotta – skolasztikus és dogmatikus teológiára. A kánonjogot és a polémiát Pichler Vitus, az ékesszólást Kaprinai István művei nyomán tanították. További tárgyak a szentírás-magyarázat, az egyháztörténet, valamint a görög és héber nyelv voltak.

Az esztergomi Prímási Levéltárban található egy összeírás, amelyben Barkóczy a trienti zsinat előírásai alapján azokat a műveket sorolja fel, amelyek használata és tanulmányozása szükséges ahhoz, hogy a klérus megfelelően képzett, tanult papokból álljon.¹⁸ A Barkóczy és kanonokjai által összeállított tanulmányi tervezet abban különbözik a bécsitől, hogy nem kizárólag jezsuita szerzők munkáit javasolja az oktatáshoz, sokkal szélesebb körből válogat. A felsorolt műveket javasolja, nem pedig a püspöki iskolában kizárólagosan használhatóként nevezi meg. Azt azonban hangsúlyozza, hogy csak a szent egyház és a kánonjog doktorainak munkáiból lehet tanulni és olvasni.

A fontosabb tárgyak tanításához és tanulásához használatos, az iratban említett könyvek mind jelen vannak a Barkóczy-könyvtár fennmaradt kötetei között. A filozófia oktatásához elengedhetetlen a hallei jog- és filozófiaprofesszor, Johann Gottlieb Heineccius *Philosophia rationalis et moralis*a, és Edoardo Corsini művei. Corsini munkásságában ötvözte a filozófia és a természettudományok eredményeit. Első nagy sikerű filozófiai munkáját, amely tanítási tapasztalata alapján íródott, 1731–

¹⁷ FINÁ CZY Ernő, *A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában*, I, Bp., MTA, 1899, 100–102.

¹⁸ PLtar, Archivum Ecclesiasticum Vetus 2101/9, 471–473.

1734 között adta ki Firenzében.¹⁹ Rómában XIV. Benedek pápa köréhez tartozott, aki – ahogy Barkóczy is említi az iratban – szintén javasolta műveit a filozófia tárgy oktatásához.²⁰ Nemcsak Itáliában járt élen a reformeszmék terjesztésében, hanem magyar és lengyel piaristákra is hatást gyakorolt.²¹

A *Biblia* olvasásához és értelmezéséhez Bernard Lamy, francia teológus és matematikus a korban népszerű *Apparatus Biblicus* című művét ajánlja, amely teológiai értekezéseket, Biblia-magyarázatot tartalmaz. Ez a kötet a 18. században több kiadásban megjelent, és francia nyelvre is lefordították. Magyar nyelven nem jelent meg, de gyakran terjesztették liber graduálisként. 1764-ben például Batthyány Ignác és Okolicsányi János téziseit is hozzákötötték.²² A másik mű, amelyet a szentírás-magyarázathoz ajánl, René-Joseph de Tournemine francia jezsuita kommentárjai.

A második tárgy a teológia. Ide tartoznak a dogmatika, skolasztika, polémika témakörei.

A teológia tantárgyhoz ajánlja Ludovico Vincenzo Gotti domonkos rendi szerzetes teológiai kommentárjait. Gotti elsősorban hitvitázó, hitvédelmi műveket írt. A szerző művének magyar fordítása *Az igaz utnak megválasztása a' különböző vallású keresztények között* címmel az egri nyomdából került ki 1757-ben.²³ Gotti két kálvinista prédikátor (J. Le Clerc és U. Grozio) tanai ellen száll vitába. Tizenhárom részen keresztül védi meg a katolikus vallást, a fejezetek második részében található a református pap tanainak cáfolata. Gyakran az egyházatyák – például Szent Ágoston, Szent Ciprián – tanításaival érvel.

A Barkóczy által összeállított olvasmánylista sem távolodott el teljesen a jezsuita szerzőktől. A használatra javasolt tankönyvek közé sorolja Martinus Becanus, II. Ferdinánd jezsuita gyóntatójának *Summa Theologiae scholasticae* című művét, valamint Paul-Gabriel Antoine (1678–1743) jezsuita hittudós Európa-szerte használt morálteológiai tankönyvét, a *Theologia moralis universát*.

---

¹⁹ Edoardo CORSINI, *Institutiones philosophicae ac mathematicae ad usum Scholarum Piarum*, I–IV, Florentiae, B. Paperini, 1731–1734.

²⁰ Ugo BALDINI, *Edoardo Corsini = Dizionario biografico degli italiani*, vol. 29, Roma, Istituto dell'Enciclopedia Italiana, 1983, 620–625.

²¹ GERENCSÉR István, *A magyar felvilágosodás és a kegyes iskolák = Regnum: Egyháztörténeti Évkönyv*, 5, Bp., Stephaneum, 1942–43, 326–371.

²² SZELESTEI N. László, *Egy esztergomi köznemes, Somogyi János (†1782) könyvtára*, Magyar Könyvszemle, 2013/1, 105–116.

²³ Ludovico Vincenzo GOTTI, *Az igaz utnak megválasztása a' különböző vallású keresztények között melyet Clericus János református ember ellen, Vincentius Ludovicus Gotti, Bölts Dominicanus, Bononiai Doktor, annakutánna a Romai Anyaszentegyháznak Kardinálisa ki-botsátott, és Seraphicus Szent Ferentz Salvatoriana-béli [...] tagja magyarra fordított, most pedig [...] Almási János Úr [...] ki nyomtatott az elől-járók engedelmébül*, Eger, Royer Ferentz Antal, 1757.

A következő tárgy az egyház története az ősidőktől egészen napjainkig, amelyhez Jacques-Bénigne Bossuet világtörténetét és Dionysius Petavius történeti munkáját javasolja.

Az utolsó tantárgy a kánonjog, amelynek ajánlott művei között van Jean Cabasut *Notitia conciliorum Sanctae Ecclesiae* című egyháztörténeti munkája. A szerző ebben felsorolja az egyház összes zsinatát az első apostoli zsinattól egészen a trientivel bezárólag. Munkája nemcsak történeti szempontból jelentős, több fejezete teológiai megfigyeléseket is tartalmaz és a kánonjogra is kitér.

Az általánosságban ajánlott művek között ott van az *Apparatus brevis ad theologiam, et jus canonicum* című gyűjteményes kiadvány, amely a teológia és kánonjog tanulásához nyújtott segítséget. Mellékletként találunk benne egy történelmi-kronológiai függelékét, amelyben a zsinatokat, pápákat, ellenpápákat, egyházatyákat, egyházi írókat, valamint az eretnekeket veszi sorra alfabetikus és kronologikus sorrendben.

Néhány további könyvet is felsorol, amelyet nem köt kifejezetten egy-egy tárgy tanításához. Ezek között találjuk Petrus Annatus, *Apparatus ad Positivam Theologiam methodicus* című művét és Jean Mabillon (1632–1707) francia bencés tudós *Traité des études monastiques* 1691-ben megjelent könyvét, amely a szerzetesi életről szól. És végül itt van Szalézi Szent Ferenc *Philothea* című műve, amely a katolikus morálteológia és a spirituális irodalom egyik fő műve. Összefoglalja a keresztény élet szabályait és bemutat egy arany középutat, amelynek segítségével mindenki, a világiak is üdvözülhetnek. Barkóczy, ahogy korábban is említettem, támogatta a *Philothea* magyar nyelvre való lefordítását.

Összegzés

Az egyik legfontosabb jellemzője az egri szeminárium körül kialakult és terjesztett műveltségnek, hogy az oktatás során használt tankönyvek a mindennapi élettel összefüggő vonatkozásokban tárták elénk, hogyan válhatnak a növendékek kiváló papokká. A legtöbb szó az erkölcsi kérdésekről esik, egyre fontosabb téma lett a lélek belseje felé való fordulás.

Az egri szeminárium tanrendjének kialakításakor Barkóczy és kanonokjai a hazai jezsuita történetírók munkái helyett az Európa-szerte oktatáshoz használt műveket helyezték előtérbe. Ezzel kapcsolódtak azokhoz a más európai országokban már megkezdett folyamatokhoz, amelyek a papképzés reformját tűzték ki célul, hogy a papság erkölcsileg szilárd, kulturálisan magasan képzetté váljon.

A papnövendékeket nemcsak a szeminárium falai között igyekeztek új szellemiségben nevelni. Barkóczy az egyházmegyében is olyan rendelkezéseket hozott, amelyek megfeleltek az új papképzésnek. Megalapította az Oltáriszentségtársulatot, amelynek regulájában szerepelt az is, hogy a tagoknak segítenie kell egymást és a szegényeket. Nyitott a világi irodalom felé, nemcsak az egyházi szerzőket támogatta és az egri nyomdában számos, világi és egyházi tematikájú könyv kiadását segítette. Az anyanyelvű irodalmat a szélesebb körben való terjeszthetősége miatt patronálta, tehát a főpapságon kívül más néprétegeknek is kívánt olvasmányt biztosítani.